

Lluís Permanyer

**1.000 TESTIMONIS
SOBRE BARCELONA**

*La ciutat viscuda i jutjada per personatges
no catalans al llarg de més de 2.000 anys*

La Campana

PRÒLEG

Confesso que no m'esperava pas l'acolliment tan encoratjador que va merèixer la primera edició de *Cites i testimonis sobre Barcelona*: es va exhaurir la mateixa Diada de Sant Jordi. Aquesta reacció immediata i tan càlida em va esperonar a continuar buscant més referències sobre la meva ciutat. Però encara ha estat més emocionant la reacció dels lectors que m'han facilitat textos que havien trobat. I és en aquest sentit que vull agrair la generositat de l'escriptor valencià Mariano Casas, qui, a la recerca de testimonis escrits sobre viatges a València, em va fer a mans un bon nombre de referències que de retruc o de pas esmentaven Barcelona. També he d'agrair la col·laboració notable de l'escriptor barceloní Joan de Déu Domènech, qui, gràcies a la seva curiositat universal, m'ha tramès diversos poms de cites rellevants. I el novel·lista Joan-Lluís Lluís, qui, com que és de Perpinyà, em va informar de nombroses referències publicades a França, moltes de les quals haurien passat inadvertides pel fet de tractar-se d'escriptors locals. També m'han ajudat altres persones; algunes amb una cita o amb la pista d'un llibre, altres amb una dada biogràfica o qualsevol informació que havia de menester; rebin la meva gratitud, per ordre d'aparició en aquesta recerca emocionant: Pilar Híjar, Lluís Amigué, Ernest Lluch, Jordi Jové Jorba, Jordi Llo-

1a edició ampliada: febrer de 2007
Cites i testimonis sobre Barcelona
1a edició: Edicions La Campana, 1993

Edita:
Edicions La Campana

Ajuntament de Barcelona
(Consell d'Edicions i Publicacions municipals: Carles Martí, Enric Cases,
Alfredo Jorge Juan, Jordi Martí, Joan Conde, Glòria Figuerola, Víctor Gimeno,
Màrius Rubert, Joan A. Dalmau, Carme Gibert i José Pérez Freijo)

© Lluís Permanyer, 2007
© Per aquesta edició: Edicions La Campana i Ajuntament de Barcelona
© Edicions La Campana
Muntaner, 248, 1r, 2a
08021 Barcelona
Tel.: 93 453 16 65 / Fax: 93 451 89 18

Disseny coberta: Zink comunicació

Dipòsit legal: B. 5.655 - 2007
ISBN: 978-84-95616-90-6 Edicions La Campana
ISBN: 978-84-7006-497-3 Ajuntament de Barcelona

Fotocomposició: EdiGestió (Barcelona)
Impress a Imatge i Producció Editorial Municipal
www.bcn.cat/publicacions

vet, Joan Margarit, Ignacio Vidal-Folch, Albert Mallofré, Plàcid García-Planas, Francesc de Carreras, Esteban Linés, David Segarra, Joan Serra Sagristà, Joaquim Horta, Rafael Azcona, Paco Villar, Ignasi Riera, Pere Balañà i Abadía, M. Teresa Ocaña, John Wilkinson, José Guerrero Martín, Oriol Castany, Adolfo Sotelo Vázquez, Joan Mateu, Luis Monreal y Tejada, Alexis Eudald Solà, Elvira Farreras, Pilar Casamada, Jordi Batlle Caminal, Ángel Crespo, Quim Monzó, Lluís Izquierdo, Joan Pere Yáñez, J. Perelló, Sergio Vila-Sanjuan, Cecilia Vilas, Josep M. Montserrat, Enrique Vila-Matas, Mingus B. Formentor, Agustí Fancelli, Jaime Arias, Pau Serrano i Fuertes, Gabriel Pernau, Felicia Esquinas i Lluís Izquierdo. M'ha estat útil la investigació *Cataluña en la literatura castellana*, de Carles Bastons i Joan Estruch.

Hi ha un referència col·lectiva, la pista de la qual em va aportar Joan de Déu Domènech, que he preferit comentar aquí, a més de dedicar-li una entrada personalitzada. Es tracta de la convocatòria poètica que el 6 de novembre de 1821 féu l'Académie Française amb motiu de la col·laboració humanitària aportada pel país veí a causa de l'epidèmia terrible de febre groga que esclatà a Barcelona el mes d'agost d'aquell any. Van ser presentats cent trenta poemes a la convocatòria extraordinària de 1823 –sota el tema genèric de *Le dévouement des médecins français et des soeurs de Saint-Camille, à l'occasion de la fièvre jaune de Barcelone*–, escrits gairebé tots per autors que avui són perfectes desconeguts. Només hi havia una excepció: Victor Hugo. Malauradament, la seva oda no contenia ni un sol mot explícit que permetés identificar Barcelona; sortosament vaig trobar el fragment d'una carta en la qual contava que l'havia batejada amb el nom de

la ciutat comtal, però que acceptava que li fos canviat el títol, cosa que per desgràcia succeí efectivament. En resum, no deixa de ser una cita per omissió, és cert, però la categoria de l'autor mereix que el seu nom aparegui en aquest llibre.

La quantitat de material aplegat m'ha obligat en aquest volum a escurçar les cites, ja que el més important és donar la pista, que llavors pot ser seguida i ampliada per tot hom qui hi estigui interessat.

En alguns casos, no he pogut concretar la referència, extraviada o no anotada al document.

No cal dir que ha estat una feina gratificant i molt divertida, i que a més m'ha aportat sorpreses inesperades, com per exemple descobrir la novel·la publicada a Londres el 1934 pel popular escriptor Rupert Croft-Cooke: *Cosmopolis*. No solament l'acció passa a Barcelona, sinó que hi tenen un paper destacat un pare i un fill de cognom inimaginable: Permanyer! Agraïxo al meu company José Martí Gómez que em donés la pista d'una organització de llibreters londinencs especialitzada en la recerca de llibres antics fora de catàleg; la seva provada eficàcia em va permetre d'aconseguir un exemplar d'aquesta novel·la.

LLUÍS PERMANYER

1 *Segle I aC*

POMPONI MELA

Geògraf llatí. Bètica, segle I aC. *De chorographia*. Geografia.

Cap a Tarragona hi ha petites ciutats: Blanes, Mataró, Badalona, Barcelona i més enrere Llobregat en la costa de Barcelona.

Cosmographia. Geografia.

(...) la muntanya de Mons Iovis (Montjuïc), des d'on es veuen, cap a la part occidental, uns penya-segats que s'aixequen en forma esglaonada, a poca distància uns dels altres, i això fa que s'apliqui a aquesta part el nom d'Escalles d'Aníbal. Des d'aquest lloc fins a Tarragona hi ha les petites viles de Blanda (Blanes), Iluro (Mataró), Baetulo (Badalona), Barcino (Barcelona), Subur (Sitges), Tolibi (?). Hi ha tres petits rius, el Baetulo (Besòs), no lluny del Mont Iovis (Montjuïc), el Rubricatus (Llobregat), no lluny de Barcino (Barcelona) i el Maius (Màger), entre Subur (Sitges) i Tolibi.

2 *Segle I aC*

GAI PLINI SEGON

Escriptor i naturalista llatí. Como, 24. *Història Natural*.

(...) la ciutat de Subur i el riu Rubricatum (Llobregat), a partir del qual habiten els lacetans i els indigetes (...). A la costa, la colònia Barcino, cognominada Favència (...).

3 *Segle II*

CLAUDI PTOLEMEU

Matemàtic, geògraf i astrònom grec. Ptolemais Hermiu ~90.
Geografia. Geografia.

La desembocadura del riu Llobregat, després de Bàrkënon.

4 355

SANT PAULÍ DE NOLA

Poeta. Bisbe. Bordeus, 355.

(...) quan té ciutats com Cèsar Augusta, la delitosa Barcino (...).

5 *Segle IV*

DÈCIM MAGNE, AUSONI

Rector i gramàtic llatí. Bordeus, 310. *Obres*.

És la riba del Tagus occidental, és la púnica Barcino la que em causa aquest dany (...). Barcelona és polida (...). Barcino, construïda sobre el mar, fecunda en ostres (...).

6 *Segle IV*

PRUDENCI

Poeta cristià i apologista. Calahorra, 348. *Peristephanon*. Elogi dels màrtirs.

Barcelona sorgeix confiada pel clar patrocini de l'excels Cugat.

7 *Finals segle IV*

RUF FEST AVIÈ

Poeta i geògraf llatí. Segle IV. *Ora Maritima*. Poema.

(...) i la seu amena dels rics habitants de Bàrcino, car un port obre allí els seus braços segurs i la terra és sempre xopa d'aigües dolces.

8 *Segle IX*

ERMOLD EL NEGRE

Escriptor i monjo. Aquitània, 790. *Poema èpic*. Dedicat a l'emperador Lluís el Piadós.

Existia aleshores una ciutat asservida als moros i rebel a les armes franques (...). Era refugi constant de lladres i plena de malfactors, els quals, anant i venint d'Hispania, s'hi resguardaven perquè hi trobaven asil segur. Els seus habitants devastaven les nostres collites i acollien joiosos el botí dels rapinyaires... Molts generals l'havien assetjada, però vanament, ja que la voltaven muralles massisses, construïdes d'antic amb dura pedra.

9 *Segle X*

AR-RAZÍ

Erudit de Còrdova. *Crònica del moro Rassis*. Crònica.

E Tarragona yaze entre Tortosa e Barçelona (...).

10 *Segle X*

JUAN DE GORZ

Ambaixador de l'emperador d'Alemanya, Otó I. *Viaje*. Crònica de viatge.

Es van aturar quinze dies a Barcelona, mentre s'expedia un missatger a Tortosa, la primera ciutat del rei sarraí, el governador de la qual els va fer saber immediatament que s'afanyessin a sortir (...).

11 1123

AIMERICO PICAUD

Viatger francès. Parthenoi-le-Vieux. *Códice de Santiago Apóstol*. Crònica de viatge.

Havien entrat per mar en aquella terra i, destruïts els seus vaixells, amb l'espasa i el foc van devastar des de la ciutat de Barcelona fins a Saragossa, i des de la ciutat de Baiona fins a Montes de Oca (...).

12 *Segle XI*

AL-BAKRÍ

Geògraf àrab mort el 1094.

(...) s'hi feien perles a la costa, però no eren avaluades a causa del seu color mat (...).

13 *Segle XII*

AL-IDRISI

Geògraf. Ceuta, 1099. *Geografía de España*. Geografia.

Després el (districte), en què hi ha Tortosa, Tarragona i Barcelona. (...) El primer port és a la banda de la regió de Barcelona (...). La ciutat de Barcelona és situada a la costa; el seu port té esculls i els vaixells no els poden travessar si no es coneix bé la navegació marítima. És una ciutat que té un raval i una muralla fortificada. Tant per

entrar com per sortir cap a Al-Àndalus s'ha de passar pel port de la serralada anomenada Hàikal az-Zàhra, en llatí «El Pirineu». A Barcelona viu el rei d'Ifrànja (Catalunya); és la seu dels reis. Ell té naus de comerç i de guerra. Es diu que els francesos són descendents de Jàfna. El territori de Barcelona produeix molt de blat, llegum i mel.

14 *Segle XII*

ANÒNIM

Romanç medieval castellà, dedicat al comte Ramon Berenguer IV:

Entraron en Barcelona,
la cual estaba guarnida
de muy ricos paramentos
y de gran tapicería.

Hacen justas y torneos
y otras fiestas de alegría.

De esta manera el buen Conde
a la Emperatriz servía.

Hasta que para su tierra
de tornarse fué servida.

15 1173

BENJAMÍN DE TUDELA

Rabí. Tudela, 1130 (?). *Libro de viajes de Benjamín de Tudela*. Testimoni de viatge.

Desde allí a Barcelona hay dos días de camino. Allí se encuentra una comunidad de judíos, varones sabios y entendidos, y grandes príncipes, como por ejemplo, R. Sasset, R. Sealtiel, R. Salomón y R. Abraham ben Hasdai. Es una ciudad pequeña y hermosa, situada a la orilla del mar.

A ella acuden con mercancías, comerciantes de todas partes: de Grecia, Pisa, Génova, Sicilia, Alejandría de Egipto, Tierra Santa, África y de todos sus alrededores.

16 1300

ISMAEL ALBUFEDA

Takaim-al-boldam.

Barcelona es troba en el veïnatge d'Al-Àndalus i prop de Tortosa. És capital del rei dels reis dels francs, anomenat el Barcelonès. És rei de la nació dels francs, a qui diuen el Català, i Barcelona fou part integrant de les conquestes dels musulmans, però tot seguit la van recuperar els impius.

17 1393

JEAN D'ARRAS

Prosista francès de la segona meitat del segle XIV. *Roman de Mélusine*. Novel·la.

Després va arribar a Barcelona i s'hostatjà en un hostal bo. S'hi va estar tres dies mentre visitava la ciutat, que li va semblar bonica. El quart dia se'n va anar a la vila de Montserrat, visità l'església i el lloc, que li semblà molt sant; va escoltar el servei diví amb devoció, malgrat que encara duia els vestits mundans.

18 1403

SANT VICENT FERRER

Eclesiàstic i escriptor. València, 1350. Sermó pronunciat a Barcelona, el 13 de setembre.

O tu, Barcelona, ciutat casta y leal, en tu, Barcelona quantes màquines se han preparat contra tu, quant veneno y traició; qué infàmia! Les armes que previndran contra tu, usurparan los teus blats y cremaran les tues palles, però la influència de les gràcies de Déu obriran los teus goigs.

19 1440

JOAN DE CLÈVES

Germà d'Agnès de Clèves, casada amb el príncep de Viana.

[Vingué a Barcelona per veure] la dita ciutat e sus noblezas, por la gran fama que de ella ha oydo (...).

20 1460

ALONSO DE PALENCIA

Escriptor, humanista i polític. Palència, 1423. *Paralipomenon Hispaniae*. Testimoni de viatge.

Damos con una ciudad célebre, Barcino, que yace a la falda de la montaña de Júpiter (Montjuïc). Erróneamente algunos, confiados en leyendas, la nombran Barcinona. Cuentan que, con toda seguridad, a una de las nueve naves de Hércules le sucedió tocar estas playas. Y de ahí surgió, por vez primera, la idea de construir una ciudad que, por la ventajosa profundidad del mar, favoreciese el fondeo de las naves. Y así fue cómo los ciudadanos se llenaron de riquezas hasta alcanzar la arrogancia insolente y tendente a la discordia.

Tratado de perfección del triunfo militar.

Oh buen Dios, ya agora miro una cibdad situada en una segura, y en medio de la esterilidad es muy abundosa,